

جایگاه هسته در کلمات مرکب غیرفعالی فارسی*

مجید خباز (دانشگاه علوم انتظامی، تهران)

چکیده: جایگاه هسته در کلمات مرکب غیرفعالی مورد توجه اکثر زبان‌شناسانی واقع شده است که کلمات مرکب را مورد مطالعه قرار داده‌اند. مثلاً ویلیامز (Williams 1981) جایگاه هسته را اصل قلمداد می‌کند و معتقد است که هسته کلمه مرکب همیشه عنصر سمت راست آن است. مطالعات دیگر زبان‌شناسان (مثلاً سلکرک (Selkirk 1982) لیبر (Lieber 1983) فاب (Fab 1988) و تن‌هکن (Tenhaken 1999)) نشان داد که زبان‌های هم وجود دارد که هسته کلمه مرکب آنها در سمت چپ واقع شده است (مثل ویناگی و فرانسوی). از این‌رو، آنها جهت هسته را پارامتر در نظر گرفته‌اند که باید برای هر زبانی ثابت شود. اما لیبر (Lieber 1992) بر این باور است که جهت هسته نمی‌تواند اصل یا پارامتر قلمداد شود؛ زیرا زبان‌های هم یافتن منشوند که هم کلمات مرکب راست هسته دارند و هم کلمات مرکب چپ هسته. وی معتقد است که جهت هسته در صرف (یعنی هسته کلمات مرکب) تابع جهت هسته در نحوی (یعنی هسته گروه‌های نحوی) است. مقاله حاضر بر آن است که نشان دهد حوزهٔ صرف از حوزهٔ نحو متاثر است و مدعی است که عدم یک‌دستی در کلمات مرکب غیرفعالی دارای هسته (یعنی وجود کلمات مرکب غیرفعالی درون مرکز هسته‌آغازین و هسته‌پایانی در کنار هم در زبان فارسی) به علت عدم یک‌دستی در حوزهٔ نحو، در ارتباط با گروه‌های نحوی است؛ به این معنی که برخی از گروه‌های نحوی در زبان فارسی، هسته‌آغازین، و بعضی هسته‌پایانی هستند. به عبارت دیگر، یافته‌های این مقاله تأییدی است بر نظریهٔ تعامل حوزه‌های زبانی، به ویژه تعامل بین صرف و نحو.

کلیدواژه‌ها: کلمه مرکب، هسته، هسته‌آغازین، هسته‌پایانی.

* مقاله حاضر برگرفته از فصل چهارم رساله دکتری نگارنده است.

۱. مقدمه

گسترش و تقویت واژگان، از طریق ساختن کلمات جدید، ویژگی اساسی تمام زبان‌های طبیعی است و هر زبانی روش‌هایی برای خلق کلمه جدید دارد. یکی از طبیعی‌ترین روش‌ها، روش ترکیب است که در اکثر زبان‌هایی که مورد مطالعه قرار گرفته مشاهده شده است (Asher 1994: 5021) و در بسیاری از زبان‌ها (مثلاً انگلیسی، آلمانی و فارسی) در رقابت با سایر روش‌های واژه‌سازی، فعال‌تر است. علت آن هم این است که در دوره‌های زمانی مختلف، با پیدا شدن مفاهیم و اشیاء جدید، نیاز به استفاده از کلمات جدید پیش می‌آید و از آنجایی که کلمات پسیط در تمام موارد نفعی توانند پاسخ‌گوی این نیاز باشند، زبان با استفاده از ترکیب عناصر موجود، در صدد رفع این نیاز برمی‌آید.

در دهه‌های اخیر، به ویژه در سال‌های پایانی قرن بیستم، مطالعات گستردگی درباره ترکیب در زبان‌های مختلف، به خصوص زبان انگلیسی، انجام شده و این فرایند مهم واژه‌سازی، از جهات مختلف، مورد بررسی قرار گرفته است. دلیل این توجه را شاید بتوان در این امر یافت که در بسیاری از زبان‌ها، ترکیب از جمله فرایندهای زیادی واژه‌سازی به شمار رفته، به غنای واژگان در این زبان‌ها کمک بسیاری کرده است. با این حال، دستورنویسان و زبان‌شناسان ایرانی محدودی به این مقوله مهم توجه در خور نشان داده‌اند که از میان آنان می‌توان به برجسته (Barjasteh 1983)، تهرانیسا (TEHRANISA 1987) حجت‌الله طالقانی (۱۳۷۵)، سامعی (۱۳۷۵)، کریمی (KARIMI 1997)، دبیر مقدم (۱۳۷۶)، سمایی (۱۳۷۹)، طباطبائی (۱۳۸۱) و (۱۳۸۲) و صادقی (۱۳۸۳) اشاره کرد.

در این مقاله، تلاش شده است ضمن ارائه توصیفی از «کلمات مرکب غیرفعالی»^۱ فارسی و بازشناسی آنها از «کلمات مرکب فعلی»^۲، تبیینی زبان‌شناسخی در مورد علت وجود کلمات مرکب غیرفعالی «هسته آغازین»^۳ و «هسته پایانی»^۴ در کنار هم، به دست داده شود.

۲. ترکیب غیرفعالی در زبان فارسی

اکثر زبان‌شناسانی که کلمات مرکب را مورد بررسی قرار داده‌اند (مثلاً لیبر (LIEBER 1983) و

1. non-verbal compounds

2. verbal compounds

3. head-initial

4. head-final

(1992)، سلکرک (Selkirk 1982) و اسپنسر (Spencer 1991) ترکیب را به دو شاخه «ترکیب ریشه‌ای»^۵ (ترکیب اولیه)^۶ و «ترکیب ترکیبی»^۷ (ترکیب فعلی)^۸ تقسیم کرده‌اند. از آنجایی که اصطلاح «ترکیب ریشه‌ای» (اولیه) در زبان فارسی تا حدودی نارساست، ترجیح داده شده است که اصطلاح «ترکیب غیرفعلی»^۹ در برابر «ترکیب ترکیبی» (فعلی) به کار گرفته شود. در این مقاله، از کلمات مرکب حاصل از ترکیب فعلی یا عنوان «کلمات مرکب فعلی» نام برده می‌شود و کلمات مرکب حاصل از ترکیب غیرفعلی، «کلمات مرکب غیرفعلی» نامیده می‌شوند.

در اکثر آثار مذکور، کلمات مرکب فعلی به عنوان کلماتی تعریف شده‌اند که هسته (نحوی) آنها از فعل مشتق شده است، مانند: «دروغ‌گو»، «دست‌فروش» و «زو دپز» (منتظر از هسته نحوی، آن کلمه‌ای است که مقوله دستوری کلمه مرکب را تعیین می‌کند). در این کلمات، عنصر غیرهسته‌ای (وابسته) تقریباً همیشه برای هسته یک‌گرفته از فعل، «موضوع نحوی»^{۱۰} یا «موضوع معنایی»^{۱۱} محسوب می‌شود. موضوع نحوی، یا «دروني»^{۱۲} است یا «بیرونی».^{۱۳} موضوع نحوی در درون گروه فعلی است و شامل مفعول مستقیم و مفعول غیرمستقیم می‌شود، اما موضوع نحوی بیرونی خارج از گروه فعلی است و فقط شامل فاعلی می‌گردد. موضوع معنایی، مواردی مانند «مکان»،^{۱۴} «حالت»،^{۱۵} «عامل»،^{۱۶} «ابزار»،^{۱۷} یا «بهره‌ور»^{۱۸} از انجام فعل را دربر می‌گیرد (Lieber 1983: 258). مثلاً «دروغ»، در «دروغ‌گو» (به معنای کسی که دروغ (را) می‌گوید) مفعول مستقیم، «دست» در «دست‌فروش» (به معنای کسی که بر روی دست (چیزی را) می‌فروشد) محل انجام فعل و «زود» در «زو دپز» (به معنای وسیله‌ای که (غذا را) زود می‌پزد) حالت انجام فعل را می‌رساند.

در مقابل، کلمات مرکب غیرفعلی به عنوان کلماتی تعریف شده‌اند که هسته (نحوی) آنها از فعل گرفته نشده است، مانند: «آب معدنی» و «آزادراه» (در مثال اول، هسته نحوی، «آب» و در مثال دوم «راه» است). پیامد پذیرش این تعریف - که تقریباً مورد قبول تمام

5. root compounding	6. primary compounding	7. synthetic compounding		
8. verbal compounding	9. non-verbal compounding	10. syntactic argument		
11. semantic argument	12. internal	13. external	14. location	15. manner
16. agent	17. instrument	18. benefactive		

کسانی است که به این تمایز معتقدند (مثلاً سلکرک (Selkirk 1982)، لیبر (Lieber 1983) و اسپنسر (Spencer 1991)) - برای زبان فارسی این خواهد بود که کلمه مزکب غیرفعالی حتماً باید هسته نحوی داشته باشد. از آنجایی که برخی از کلمات مرکب غیرفعالی فارسی فاقد هسته نحوی اند و یا از لحاظ هسته نحوی نامشخص هستند (در ادامه درباره مفاهیم «فاقد هسته» و «نامشخص» توضیح خواهیم داد)، این تعریف برای کلمات مرکب غیرفعالی فارسی ناکارآمد تشخیص داده شده و کلمه مزکب غیرفعالی این گونه تعریف شده است: کلمه‌ای که چنانچه دارای هسته نحوی باشد، آن هسته از فعل مشتق نشده باشد، مانند: «پرینچ و خم» که هسته نحوی آن، یعنی «پر»، از فعل گرفته نشده است.

۳. چارچوب نظری مقاله

چارچوب نظری مقاله حاضر، بر اساس نظریه لیبر (Lieber 1992) است. لیبر - که از مدافعان نظریه تعامل حوزه‌های زبانی و به ویژه صرف و نحو انت - معتقد است که عدم یک دستی ای که گاه در برخی حوزه‌های زبانی مشاهده می‌شود، متأثر از عدم یک دستی در بعضی حوزه‌های دیگر است. در ادامه، برای نشان دادن این تعامل و تأثیر پذیری صرف و نحو از یکدیگر در زبان فارسی، ساختار کلمات مرکب غیرفعالی فارسی، از نظر هسته نحوی، بررسی می‌شود.

شناختن نحوی از کلمات مرکب غیرفعالی

۴. تقسیم‌بندی کلمات مرکب غیرفعالی از نظر نحوی

کلمات مرکب غیرفعالی فارسی، از نظر نحوی، به سه دسته «دارای هسته»، «فاقد هسته» و «نامشخص» تقسیم می‌شوند.^{۱۹}

۴-۱. کلمات مرکب غیرفعالی دارای هسته

کلمات مرکب غیرفعالی دارای هسته آنها بی هستند که هسته نحوی دارند، به این معنی که مقوله دستوری کلمه مرکب را یکی از عناصر سازنده آن تعیین می‌کند؛ مثلاً در کلمه مرکب «بادام زمینی»، هسته نحوی «بادام» است و نه «زمینی»، زیرا کل کلمه مرکب اسم، و «بادام» هم اسم است. از طرف دیگر، در کلمه مرکب «چشم و دل سیر»، هسته

۱۹. فهرست کامل این کلمات در پیوست ۱ رساله دکتری نگارنده آمده است.

نحوی «سیر» است و نه «چشم» یا «دل»، زیرا کل کلمهٔ مرکب صفت، و «سیر» نیز صفت است. از این نظر، کلمات مرکب غیرفعالی به دو دستهٔ هسته آغازین (مانند: «آب معدنی»، «آچار شلاقی»، «آدم حسابی»، «باریک‌اندام»، «بلندمدت»، «پُرچانه»، «تخته سیاه» و «جاروبرقی») و هسته پایانی (همچون: «آستین بلند»، «بسیوه‌زن»، «پاشنه بلند»، «تازه عروس»، «جان سخت» و «دل تنگ») تقسیم می‌شوند.

۴-۲ کلمات مرکب غیرفعالی فاقد هسته

این کلمات آنها بی هستند که مقولهٔ دستوری کلمهٔ مرکب، مقولهٔ دستوری هیچ یک از کلمات تشکیل‌دهنده آن نیست. به عنوان مثال، کلمهٔ مرکب «بزدل»، صفت، اما «بز» و «دل» هر دو اسم هستند. همچنین کلمهٔ مرکب «چهارزانو» قید، اما «چهار» عدد و «زانو» اسم است. کلمات مرکبی چون «آب زیرکاوه»، «آبله‌رو»، «بازیگوش»، «پادرهوا»، «تاجر بمنشی»، «جان برکف»، «حلقه به گوش»، «خانه به دوش» و «ددمنشی» نیز از همین مقوله‌اند.

۴-۳ کلمات مرکب غیرفعالی نامشخص

منظور از کلمات مرکب غیرفعالی نامشخص آنها بی است که کل کلمهٔ مرکب، با عناصر تشکیل‌دهنده آن، هم مقوله است و مشخص نیست که کدام عنصر مقولهٔ دستوری خود را به کلمهٔ مرکب داده است. مثلاً «دختر بچه» اسم و کلمات سازنده آن هم، یعنی «دختر» و «بچه»، اسم هستند. همچنین اند کلمات مرکب «دزد بازار»، «دست فرمان»، «رادیو ضبط»، «زخم زبان»، «سالروز»، «سایه روشن»، «شاهزاده‌زیر»، «شترگاوبلنگ»، «صف و ساده»، «ضبط صوت» و «عزیز دردانه».

۵. جایگاه هسته در کلمات مرکب دارای هسته در زبان فارسی

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، کلمات مرکب غیرفعالی دارای هستهٔ نحوی به دو دستهٔ «هسته آغازین» و «هسته پایانی» تقسیم می‌شوند (لیبر (Lieber 1992) و طباطبائی (1۳۸۲)). اما برخی از زبان‌شناسان (همچون سلکریک (Selkirk 1982)، لیبر (Lieber 1983)، اسپنسر (Spencer 1991)، کاتامبا (Katamba 1993) و تین‌هکن (Ten Hacken 1999)) از اصطلاح‌های «چپ‌هسته» و «راست‌هسته» نیز برای اشاره به همین مفهوم استفاده کرده‌اند و تعیین سمت چپ یا راست، با توجه به خط انگلیسی و دیگر زبان‌های اروپایی بوده است که همانند انگلیسی،

از چپ به راست نوشته می‌شوند. اما در مقاله حاضر ترجیح داده شده است که از دو اصطلاح «هسته آغازین» و «هسته پایانی» استفاده شود؛ عمدتاً به این دلیل که اگر کلمات مرکب فارسی آوانویسی شوند، خانه هسته عوض خواهد شد، همان‌گونه که در تهرانیسا (TEHRANISA 1987: 18) مشاهده می‌شود. بزای مثال، وی کلمه مرکب «آب‌پرتقال» را که به صورت ab-portoqāl آوانویسی نموده، چپ هسته قلمداد کرده است؛ چراکه در صورت آوانویسی شده این کلمه، «آب» که هسته محسوب می‌شود در سمت چپ واقع شده‌است.

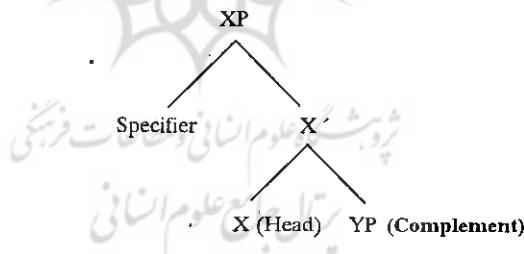
اکثر زبان‌شناسان غیرایرانی که ترکیب را مورد بررسی قرار داده‌اند، هسته کلمه و جایگاه آن را مورد مطالعه قرار داده، نظریات متفاوتی ابراز کرده‌اند (ویلیامز Williams 1981، سلکریک Selkirk 1982)، لیبر (Lieber 1983) و تن‌هکن (TenHacken 1999)، اما این مقوله مهم در کار زبان‌شناسان و دستورنويسان ایرانی -که به ترکیب در زبان فارسی پرداخته‌اند- کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

آن دسته از زبان‌شناسان غیرایرانی هم که هسته و تجاگاه آن را در کلمات مرکب مورد مطالعه قرار داده‌اند، بیشتر به ذکر این نکته بسته کرده‌اند که کلمات مرکب یا چپ هسته هستند یا راست هسته. برخی از آنان جهت هسته را اصل قلمداد کرده، معتقدند که در تمام زبان‌ها ثابت است (مثلًا ویلیامز Williams 1981) و بعضی آن را پارامتر در نظر گرفته‌اند که باید برای هر زبانی جداگانه ثبت شود (مثلًا سلکریک Selkirk 1982 و لیبر Lieber 1983)، آما هیچ یک تبیینی در مورد علت وجود کلمات مرکب راست هسته و چپ هسته به دست نداده‌اند. اما لیبر (Lieber 1992: 33) معتقد است که «بهترین نظریه در ارتباط با مفهوم هسته، نظریه‌ای است که در آن، هسته یک بار و فقط یک بار، هم برای نحو و هم برای صرف تعریف شود». به عبارت دیگر، وی معتقد است که هسته در صرف، تابع هسته ذر نحو است. پیامد این مطلب این است که اگر در زبانی جایگاه هسته ذر نحو ثبت شده باشد و تمام گروه‌های نحوی در آن، هسته آغازین یا هسته پایانی باشند، پیش‌بینی می‌شود که در آن زبان، یا کلمات مرکب هسته آغازین یافت شود یا کلمات مرکب هسته پایانی، و نه هر دو. اما چنانچه زبانی ذر سطح نحو وضعیت ثبت شده‌ای تذاشته باشد، یعنی هم گروه

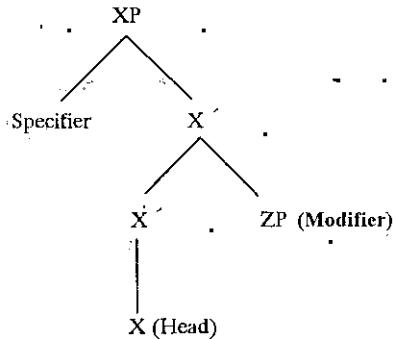
نحوی هسته آغازین داشته باشد و هم گروه نحوی هسته پایانی، پیش بینی می شود که در آن زبان، هم کلمات مرکب هسته آغازین یافت شود و هم کلمات مرکب هسته پایانی. بررسی کلمات مرکب غیرفعالی فارسی نشان می دهد که از ۲۶۸۱ کلمه مرکب غیرفعالی دارای هسته نحوی، ۱۵۰۰ کلمه هسته آغازین، و ۱۱۸۱ کلمه هسته پایانی است. با توجه به اینکه بسامد هر دو نوع کلمه مرکب نسبتاً بالاست، باید دید که آیا نظریه طرح شده در لیبر (LIEBER 1992)، می تواند برای زبان فارسی راه گشا باشد و علت وجود کلمات مرکب غیرفعالی هسته آغازین و هسته پایانی را در کنار هم تبیین کند یا نه. در ادامه، ساختار گروه های نحوی در زبان فارسی مورد بررسی قرار می گیرد تا مشخص شود که آیا هسته در گروه های نحوی، وضعیت تثییت شده ای دارد یا نه.

۶. جایگاه هسته در گروه های نحوی

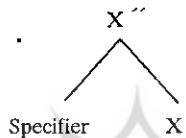
در این بخش، جایگاه هسته در ارتباط با سه پارامتر «متهم»،^{۲۱} «توصیف کننده»^{۲۲} و «مشخصگر»^{۲۳} مورد بررسی قرار می گیرد. منظور از متهم آن عنصری است که خواهر X' و دختر X است.

توصیف کننده عنصری است که خواهر X' و دختر X است و مرجع عنصر توصیف شونده را - که معمولاً اسم است - محدود می سازد و صفت و بند موصولی را شامل می شود.

مشخصگر عنصری است که دختر X' (XP) و خواهر X است.

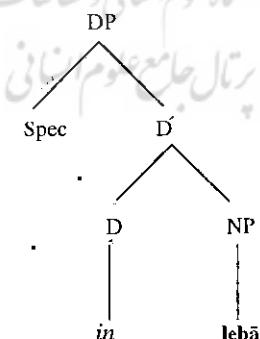
هر یک از این سه مؤلفه، نسبت به هسته، یکی از این دو وضیعت را می‌تواند داشته باشد: یا قبل از هسته باید یا بعد از آن.

۱-۶ جایگاه هسته در ارتباط با متمم

الف) گروه حرف تعریف: در گروه حرف تعریف، متمم بعد از هسته می‌آید (متمم پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

این لباس

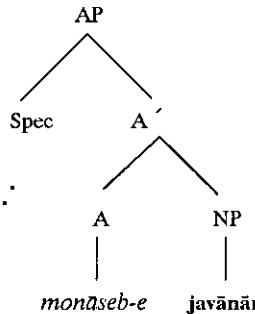
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ب) گروه صفتی: در گروه صفتی نیز متمم بعد از هسته می‌آید (متمم پرنگ و هسته

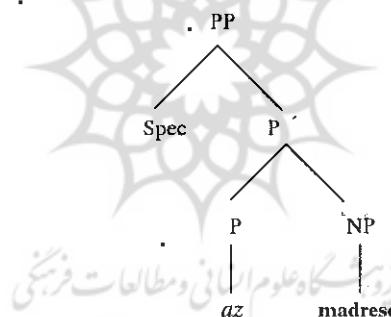
۲۴ در مورد ساختار گروه‌های نحوی و بهویژه DP و VP، فیمشی (Ghomeshi 1998 and 1996) مورد استناد قرار گرفته است.

به صورت ایتالیک نشان داده شده است).
منابع جوانان

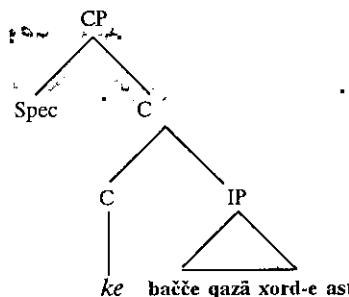

پ) گروه حرف اضافه‌ای: در گروه حرف اضافه‌ای، متمم بعد از هسته می‌آید (متمم پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

از مدرسه

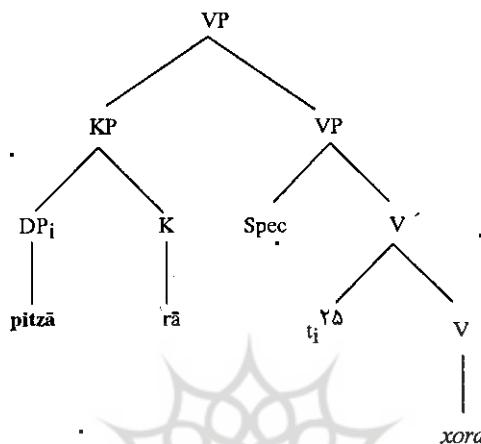

ت) گروه متمنم‌ها: در گروه متمنم‌ها نیز متمم بعد از هسته می‌آید (متمم پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).
که بچه غذا خورده است

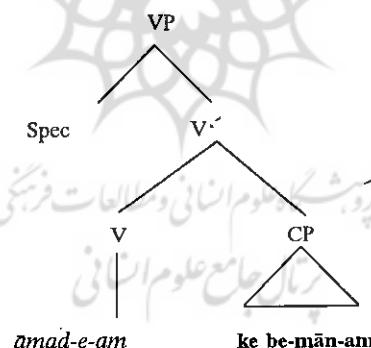

ت) گروه فعلی: در گروه فعلی، متمم یا قبل از هسته می‌آید یا بعد از آن (متمن پررنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

پیتزا را خورد

آمده ام که بمانم

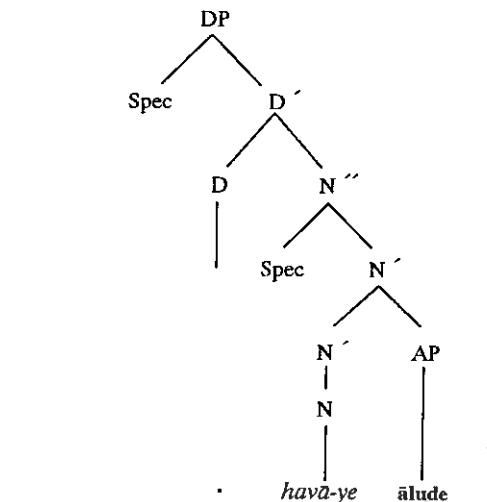

۶-۴ جایگاه هسته در ارتباط با توصیف‌کننده

الف) اسم و صفت: توصیف‌کننده بعد از هسته می‌آید (توصیف‌کننده پررنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

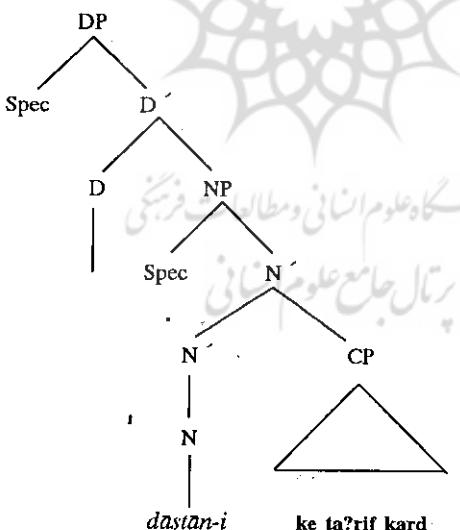
هوای آلوده

.۲۵. اگر گروه حرف تعریف بدون «را» باید، در زیر گروه V' قرار می‌گیرد.

ب) اسم و بند موصلی: توصیف‌کننده بعد از هسته می‌آید (توصیف‌کننده پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

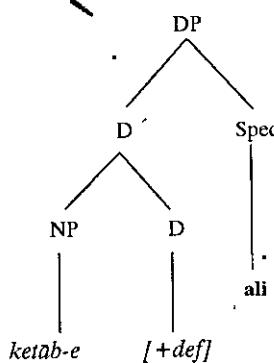
داستانی که تعریف کرد

۶-۳ جایگاه هسته در ارتباط با مشخصگر

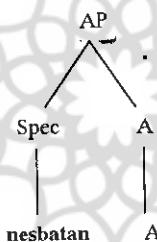
الف) گروه حرف تعریف: در گروه حرف تعریف، مشخصگر بعد از هسته می‌آید (مشخصگر پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

کتاب علی

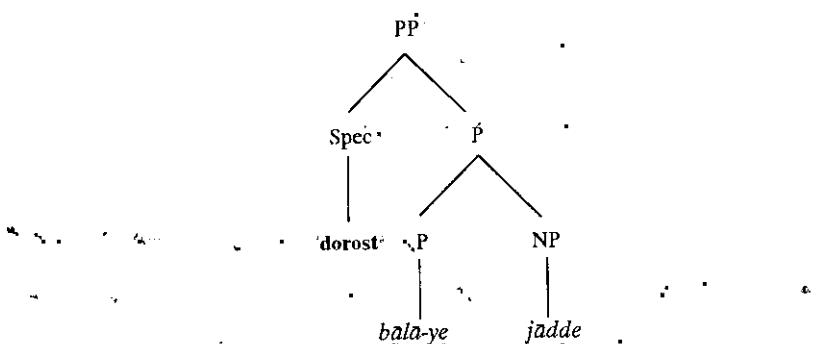
ب) گروه صفتی: در گروه صفتی، مشخصگر قبل از هسته می‌آید (مشخصگر پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

نسبتاً حسته

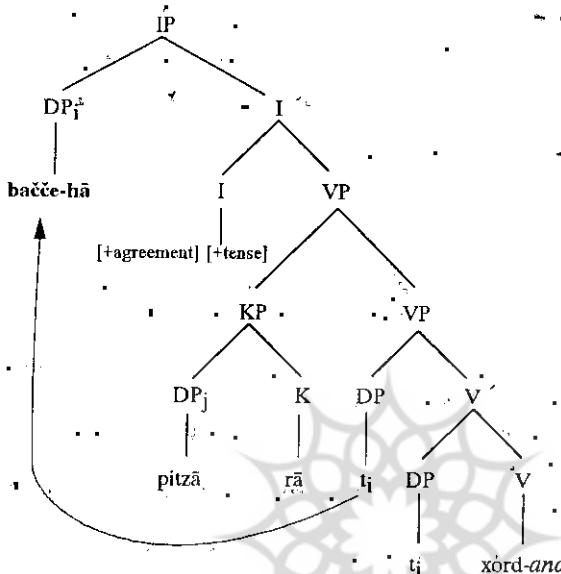
پ) گروه حرف اضافه‌ای: در گروه حرف اضافه‌ای نیز مشخصگر قبل از هسته می‌آید (مشخصگر پرنگ و هسته به صورت ایتالیک نشان داده شده است).

درست بالای جاده

ت) گروه تصریفی: در گروه تصریفی، مشخصگر (فاعل) قبل از هسته (تصریف) می‌آید (مشخصگر پررنگ و هسته به ضورت ایتالیک نشان داده شده است).

بچه‌ها پیتزرا را خوردند

در نمودار فوق، فرضیه «فاعل در درون گروه فعلی»^{۲۶} لاحظ شده است.

با توجه به مشاهدات فوق می‌توان تیجه گرفت که:

۱. در ارتباط با متمم، زبان فارسی در چهار مورد، هسته آغازین، و در یک مورد، هم هسته آغازین و هم هسته پایانی است!
۲. در ارتباط با توصیف کننده، زبان فارسی در تمام موارد هسته آغازین است.
۳. در ارتباط با مشخصگر، زبان فارسی در سه مورد هسته آغازین و در یک مورد هسته پایانی است.

پامدهای این عدم یک دستی در وضعيت هسته گروههای نحوی در زبان فارسی این است که کلمات مرکب غیر فعلی در این زبان، هم هسته آغازین و هم هسته پایانی باشند. همچنان که پیشتر اشاره شد، از ۲۶۸۱ کلمه مرکب غیر فعلی دارای هسته نحوی که مورد مطالعه قرار گرفته است ۱۵۰۰ کلمه، یعنی ۵۵/۹۵٪، هسته آغازین و ۱۱۸۱ کلمه، یعنی ۴۴/۰۵٪، هسته پایانی است.

منابع

- حجت‌الله طالقانی، آذینا (۱۳۷۵)، بررسی برخی افعال مرکب زبان فارسی در چارچوب فرضیه انتقال وابسته، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران؛
- دیرمقدم، محمد (۱۳۷۶)، « فعل مرکب در زبان فارسی »، مجله زبان‌شناسی، س ۱۲، ش ۱ و ۲، ص ۴۶-۲؛
- سامی، حسین (۱۳۷۵)، واژه‌سازی در زبان فارسی، رساله دکتری، دانشگاه تهران؛
- سمایی، سیدمهدي (۱۳۷۹)، « پردازش فعل مرکب »، مجله زبان‌شناسی، س ۱۵، ش ۲، ص ۱۸-۴۴؛
- صادقی، علی‌اشرف (۱۳۸۳)، « کلمات مرکب ساخته شده با ستاک فعل »، مجله دستور، ج ۱، ش ۱، ص ۱۱-۵؛
- طباطبایی، علاء‌الدین (۱۳۸۱)، بررسی اسم و صفت مرکب در زبان فارسی، رساله دکتری، دانشگاه تهران؛
- (۱۳۸۲)، اسم و صفت مرکب در زبان فارسی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران؛
- Asher, R. E. (1994), *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, (ed.), Oxford: Pergamon Press Ltd;
- Barjasteh, D. (1983), *Morphology, Syntax and Semantics of Persian Compound Verbs: A Lexicalist Approach*, Ph.D. Dissertation, Urbana: University of Illinois;
- Faab, N. (1988), "English Suffixation Is Constrained Only by Selectional Restrictions", *Natural Language and Linguistic Theory* 6: 527-539;
- Ghomeshi, J. (1996), *Projection and Inflection: A Study of Persian Phrase Structure*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Toronto;
- (1998), "Non-Projecting Nouns and the Ezafe Construction in Persian", *Natural Language and Linguistic Theory* 15: 729-788;
- Karimi, S. (1997), "Persian Complex Verbs: Idiomatic or Compositional?", *Lexicology*, vol. 3.1: 273-318;
- Katamba, F. (1993), *Morphology*, London: Macmillan Press Ltd;
- Lieber, R. (1983), "Argument Linking and Compounds in English", *Linguistic Inquiry* 14: 251-286;
- (1992), *Deconstructing Morphology: Word Formation in Syntactic Theory*, Chicago: Chicago University Press;
- Selkirk, E. (1982), *The Syntax of Word*, Cambridge: MIT Press;
- Spencer, A. (1991), *Morphological Theory: An Introduction to Word Structure in Generative Grammar*, Oxford: Blackwell;
- Tehranisa, S. A. (1987), *A Syntactic and Semantic Analysis of Compound Nouns in Persian*, Ph. D. Dissertation, University of Michigan;
- TenHacken, P. (1999), "Motivated Test for Compounding", *Acta Linguistica Hafniensia* 31: 27-58;
- Williams, E. (1981), "On the Notions 'Lexically Related' and 'Head of a Word'", *Linguistic Inquiry* 12: 245-274.